

Életképek

A ZakaHom-e Egyesület folyóirata

"ÉN CSAK EGY ZENÉSZ VAGYOK, UGYANOLYAN EMBER, MINT MINDENKI..."

*Móttó: "Talán a legfontosabb, hogy a zene ját-
szása közben mi nagyon jól érezzük magunkat,
önzően hangzik, de elsődlegesen nem emelke-
dett célok lebegnek a szemünk előtt, egyszerűen
szeretünk muzsikálni." (Fondor zenekar)*

Bár Zákányszék szülötte olyan jól ismert embereknek muzsikált már, mint Solyom László, Schmitt Pál, Töröcsik Mari vagy épp André Rieu (holland hegedűművész), szűkebb hazájában mégis kevesen ismerik Papp Endre művészetét és eredményeit. Az ifjú muzsikus április 7-én töltötte be 25-ik életévét, ebből az alkalomból beszélgettünk vele.

Kezdjük a zenével való ismerkedéssel. Beszéljél a kezdetekről?

A zenével való kapcsolatam még a Zákányszéki Általános Iskolában kezdődött. Amikor művészeti iskola lett, akkor ismerkedtem meg a modern táncal Törökgyörgy Józsefnél az akkori Pro-Art Táncstúdióval, később pedig a néptáncal Doktor Lászlónál. Bár először zongorázni tanultam és egy kicsit a szintetizátorral is foglalkoztam, Sasné Ica néni és Januj Jánosné javaslatára kezdtem el brácsázni.

Negyedik osztályos voltam, amikor Virágvölgyi Mártához és Sturmann Jenőnéhez - becenevén Tonihoz - kezdtem járni Üllésre. Márti már akkor is az Óbudai Zeneiskolában ill. a budafoki Nádasdy Kálmán Művészeti Iskolában oktatott. Toncsival havonta egyszer jöttem Üllésre népzenei oktatni. Szombatonként egész nap foglalkoztak velünk, tanítványokkal, ez vasárnap is folytatódott néhány órában. Nyaranta elmentem Márthoz és Tonihoz a népzenei táborba, amit kezdetekben Szurdoktűspökin szerveztek. A kapcsolat a mai napig megmaradt, gyakran kísérő zenészeként muzsikálunk együtt.

Ötödikes voltam, amikor először jártam külföldön. A Zabosfa Táncgyűttest kísérte a Rokka zenekar, ahol a bögös Lovászi Irén és a primás Bittó Nándor vettek szárnyaik alá, mint kisbrácsást. Sokat köszönhetek nekik, nem csak muzsikálni tanultam mellettük az évek alatt, hanem felnőtte is cseperedtem, így a sok utazás alkalmával a "pót-szüleim" váltak, amiért utólag is nagyon hálás vagyok nekik.

Mikor döntöttél a tánc ellenében a zene javára?

Sokáig táncoltam, a választás kényszere a középiskolai évek derekán jött. Egyre nehezebb volt összeegyeztetni a próbákat, fellépéseket és az iskolai kötelezettségeket.

Szegeden teltek a középiskolai éveid, a tanulás mellett hogy alakult a zenei pályafutásod?

A szegedi Déri Miksa Szakközépiskolába jártam, gépészet szakra - a családi példát folytatandó. A zene fontos szerepet töltött be az életemben ezekben az években is, továbbra is jártam Üllésre, illetve Nagy Gábor zenész barátomhoz Szegedre tanulni, aki a Rozsdamaró zenekar alapítója is egyben.

Gyakran léptem fel akkoriban a Rokka zenekarral, akikkel a hódmezővásárhelyi Kankalin Táncgyűttest kísértük. Ekkor már jártunk ide-oda muzsikálni Európában. Közülük akkor a legnagyobb élményt Felvidék és Erdély jelentette, ahol többször is hol táboroztunk és zenét tanultunk, hol mi magunk kísértük az együttest.

Ekkor került el otthonról, a család, a szülők oltalmától távolabb folytatódott az életed.

Érettségi után a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán folytattam a tanulmányaimat. Mind az egyetem, kollégium falai között, mind a zenész-táncos berkekben rengeteg kapcsolatra tettem szert, mint zenész vagy barát. Így állhatott össze 2004-ben a saját zenekarunk, a Fondor (www.fondor.hu). Szerencsés vagyok, hogy egy kiváló baráti társaságból formálódott ez a csapat, akikkel rengeteg közös élményben, kalandban volt már részünk.

A felállás időközben változott. A kezdetekkor Krámlí Kinga (ének) és Bobár Zoltán "Boby" (harmonika) is velünk muzsikált, de ők a híres Napra zenekar alapító tagjai is egyben és ez komoly köztéttséggel jár. Így sajnos külön váltak útjaink. A közös munkánk gyümölcseként 2006-ban megjelent az első nagylemezünk, ami a Nótás Szilágy címet kapta. Ezen tematikusan csak szilágyi zene hallható.

Így a zenekar tagjai jelenleg: Csernók Klára (hegedű), Maruzsenszki Andor (hegedű), Zimber Ferenc (cimbalom), Prihoda István (nagybögő) és én, mint brácsás.

Szerencsére ez az "ötös fogat" azóta is jól működik együtt. Az idő teltével végeztünk egyetemi, főiskolai tanulmányainkkal, és megy az élet tovább. Van olyan közöttünk, aki tanárként, mérnökként, hivatásos zenészként dolgozik, de van olyan is, aki már családapa is egyben. Talán büszkén megemlíthetem a zenekarunk legnagyobb elismerését, amikor is 2009-ben Magyar Köztársasági díjat kaptunk, ami a Népművészet Ifjú Mestere címet jelenti. Az akkori Kulturális Miniszterünktől, Hiller Istvántól vehettük át a díjat személyesen.

Még az egyetemi évek alatt, 2008 szeptemberében megalakult Tárkány-Kovács Bálint vezetésével a Tárkány Művek zenekar.

Ez nem népzenei játszó zenekar, ami a műfaji

Papp Endre

besorolásunkat illeti, ez világzene. Azóta is töretlenül folyik a munka velük is.

A PANKKK kiadásában jelent meg az első CD-nk, "Arcomba az arcod vésted" címmel. Velük koncertezem a leggyakrabban.

Ehhez a CD-bez egy külföldi megbívás is kapcsolódik. Mesélnél a részletekről?

A Song Lines című nemzetközi zeneművészeti lap ez évi tavaszi számában fog megjelenni egy kritika a CD-ről és ehhez kapcsolódóan meghívtak minket már egy londoni jazzfesztiválra, amit júniusban rendeznek meg. Ez az írás azért fontos, mert csak mi képviseljük jelenleg a magyar világzenei életet. Reméljük, méltán tehetjük ezt.

Mi mindennel foglalkozol mostanában?

Egy, március 14-én indult egy hónapos turnén veszek részt jelenleg, a pozsonyi székhelyű Ifjú Szívek Táncszínházzal. Őket kísérem, a táncszínház zenekarában, mint brácsás. Egy hónap alatt több mint 30 előadást tartunk a felvidéki magyarok által lakott falvakban, városokban. Célunk, hogy ráébredjünk az ott élőket a saját identitásukra, hogy ezáltal az idén elkövetkezendő népszavazás valós eredményt mutathasson a Felvidék népességének etnikai összetételéről.

(folytatás. a 2. oldalon)

(folytatás az 1. oldalról)

Több rádiófelvételen is részt vettem már, de a napokban fejeztük be az MR2 Petőfi Rádió Akusztik című műsorának felvételeit a Tárkány Művekkel. A vágatlan koncertfelvételt az április 5-i műsorban adta le a rádió. Az ismétlés pontos időpontját a zenekar honlapjáról lehet megtudni (www.tarkany-muvek.hu).

Tárkány Művek

Igyekszem folyamatosan képezni magam, ami nem könnyű feladat. Így a közös gyakorlás legjobb módja, amikor időnként más-más zenészekkel is kibővíülve klubokban játszunk kötetlenül. Ezt nagyon szeretjük, mert mindig új és más élményt jelent zeneileg. Természetesen az is nagyon fontos, hogy a zenészek közti barátságot így tudjuk a legjobban ápolni, muzsikálással.

Ennek köszönhetően rendszeresen járok más zenekarokba is muzsikálni, mint például a Szalonna és bandája, Tükrös, Téka, Méta, Gázsa, a Magyar Állami Népi Együttes zenekara, a Duna Művészegyüttes zenekara, a Honvéd Táncszínház zenekara vagy akár a Kossuth-díjas Berecz András mesemondó előadásait is gyakran kísérem, mint muzsikusként. Koncerteztem már a PASO-val is, illetve a Tárkány Művek tagjaként Dresch Mihállyal, az élő magyar jazz legendával, vagy a Carbonfools frontemberével, Fehér Balázssal, Szirtes Edina "Mókussal", vagy a méltán népszerű Csík zenekarral is. Szerencsére ezt a felsorolást még tudnám folytatni.

Úgy ballottam, gyakori szereplője vagy különböző színházi produkcióknak is.

Igen. Nagyon nagy megtiszteltetés számomra az, hogy a nemzet színészeivel állhatok egy színpadon és muzsikálhatok nekik is. Ugyanis az Alföldi Róbert által vezetett budapesti Nemzeti Színházban került megrendezésre Móricz Zsigmond Úri Murija. Itt zenészként lépek fel a darabban. A próbákat még 2009 őszén kezdtük, a bemutató 2010 januárjában volt. Azóta is megy a darab, így sok időt tölthetek el a színészek között, ami fantasztikus élmény.

Ezt én is láttam az arcodon, amikor december végén volt szerencsénk megnézni a valóban kitűnő előadást. Nyárra a kőszínházi évad véget ér. Az átlagember pedig úgy hiszi, hogy egy zenész életében a valódi pezsgést a nyári időszakok jelentik, az egyébként is eseménydús művészet to-

vábbi programokkal gazdagszik. Nálad e téren mi a helyzet?

Ez általánosságban igaz. A nyár számít főszезонnak. Ilyenkor a legváltozatosabb programokon, fesztiválokon veszünk részt bel-és külföldön egyaránt. Mostanára már kezd telni a naptár, és elkezdünk készülni ezekre a programokra.

Főszезonon kívül egyébként többnyire a "műhely" munka folyik. Gyakorolunk, próbálunk, stúdiózunk, rádió-és tv felvételeket készítünk. Olyan dolgokat csinálunk, amiket a háttérben el kell intézni, hogy mire kezdődik a fesztiválszezon, készen álljon a csapat. Ilyenkor inkább csak klubkoncerteket tartunk. Most a turné befejeztével készül majd az első klippünk a Tárkány Művekkel, jelenleg a forgatáshoz szükséges dolgokat intézzük, szervezzük.

A közelmúlt eseményei közül kiemelném még a tavaly augusztusi fellépést, amikor Schmitt Pál köztársasági elnök beiktató ünnepségén volt lehetőségem zenélni, vagy a másik ilyen nagy élményemet említeném, amikor a híres színésznőt, Töröcsik Marit köszöntöttük 75. születésnapján.

Európa szerte ismert művészként szűkebb hazánkban is fel szoktál lépni?

Ez a megfogalmazás barokkos túlzás az én esetemben. Én csak egy zenész vagyok, ugyanolyan ember, mint mindenki, csak mással foglalkozom. Nem tartom magam művésznek, pláne nem európai hírűnek. Szeretem, amit csinállok, és ez motivál.

A kérdésre választ adva, a szűkebb hazában lépek fel talán a legtrikábban, de szerencsére tudok mondani olyan eseményeket, amelyeken részt vehettem. Legutóbb a Szegedi Nemzeti Színházban vendégszerepeltünk a Duna Művészegyüttesrel a Nagy Albert évfordulás emlékestén, illetve tavaly nyáron a Szegedi Ifjúsági Napokon a Tárkány Művekkel. Két éve az Újszegedi Szabadtéri Színpadon is felléptem a Fondor zenekarral, ahol a Bartók Táncegyüttest kísértük a Szegedi Néptánc Galán.

Zákányszéken eddig még csak egyszer léptem fel zenészként, 2008. december 13-án, a Zabolcsa Táncegyüttes megalakulásának 20. évfordulóján, ahol a Fondorral muzsikáltunk mind az előadáson, mind a bálon. Egy másik fontos esemény is Zákányszékhez köt a Fondorral: a Duna TV készített velünk riportfilmet az Élő Népzene című műsorhoz, amit a Piroska Vendégháznál forgattunk.

Hallottam, hogy a fesztiválok mellett lakodalmakon is fel szoktatok lépni, sőt volt egyszer egy kalandos eset is. Mesélnél erről?

Igen, szoktunk járni mindenféle rendezvényre muzsikálni, így lakodalmakba is. Történt egyszer az egyik humoros eset, amikor egyik faluban két lakodalmat tartottak ugyanazon a napon, ráadásul az egyik lakodalmas ház a templom közelében, látótávolságban volt. Odamentünk a házhoz, a pincérek megkérdezték tőlünk, hogy mi vagyunk-e a megírt zenekar. Nem tudtunk róla, hogy meglepetés lenne a fellépésünk, így mondtuk, hogy mi jöttünk zenélni a lakodalomba. Jól is tartottak minket, aztán egyszerre csak észrevettük, hogy a templomból épp vonul ki egy másik nászmenet, és akkor jöttünk csak rá, rossz lakodalomba mentünk, igazából ott kellene zenélnünk a templomtérre az ifjú párnak. Szerencsére gyorsan odaértünk, még azelőtt, hogy bárki észrevette volna a hiányunkat.

Van-e esetleg még olyan emlékezetes, felémelő, megható vagy éppen mulatságos történeted, amit szívesen megosztanál a Zákányszéki olvasókkal?

Rengeteg történetet tudnánk mesélni a zenész társaimmal együtt, mert minden egyes alkalom egy kaland is egyben. Nekünk, zenészeknek, a muzsikálás mellett ez a szórakozásunk is. Gyakran különös szituációkba keveredünk, mert azokban az emberekben, akiket szórakoztatunk a zenéssel, gyakorta felszabadulnak a lapangó érzelmek, olykor az indulatok is. Ezek nem könnyű helyzetek, ugyanúgy meg kell tanulnunk őket kezelni, mint ahogy a zenét a hangszereinken eljátszani. Erre is kell készülnünk, hogy egységesen tudjunk reagálni az ilyen szituációkra. A koncertezés ettől eltérő módon működik, mások a törvényszerűségek. Szerencsére az idő teltevel egyre nagyobb, ún. színpadi rutinra teszünk szert, amivel már nekünk is könnyebb érvényesülni.

Köszönöm a beszélgetést és amellet, hogy szeretettel köszöntelek születésnapod alkalmából, szívből gratulálok az eddig elért csodálatos eredményeidhez, további sikerekben gazdag éveket és sok hasonlóan emlékezetes fellépést kívánok. Magunknak, Zákányszéken lakóknak pedig azt kívánom, hogy minél többet látbassunk és hallgatbassunk Téged zenésztársaidal itt Zákányszéken is.

Dr. Mezeyné dr. Harangozó Ildikó

Fondor Zenekar

A NÁRCISZ ELV

Többször is felhívott a lányom: - Anya, látnod kell a nárciszokat, mielőtt elvirágoznak! El akartam menni, de odáig két órát kellett volna vezetnem. Csak az oda-vissza útra ráment volna majdnem az egész nap - és az igazság az, hogy a következő hétig nem volt

egyetlen szabad napom sem.

- Jövő kedden megnézem - ígértem meg neki vonakodva, miután harmadszor hívott. Eljött a kedd, esős és hideg volt. De mivel megígértem, elindultam. A hegycsúcsokat nem lehetett látni a rájuk ereszkedő felhőktől, alig mentem néhány kilométert és az utat sűrű, nedves, szürke ködtakaró fedte. Annyira le kellett lassítanom, hogy szinte csak lépésben haladtam... a szívem hevesen vert. A hegy teteje felé egyre keskenyebbé és kanyargósabbá vált az út.

Miközben csiga tempóban vettem a kanyarokat, azon imádkoztam, hogy csak elérjek a leágazóig, ami azt jelentené, hogy megérkeztem. Amikor végrebéletem Carolyn házába és átötöltem az unokáimat, így szóltam: - Felejsd el a nárciszokat, Carolyn! Nem lehet a ködtől látni az utat, és rajtad és az unokáimon kívül Édesem, semmit sem akarok annyira látni, hogy akár egy centit is megtegyek ezen az úton!

A lányom kedvesen rám mosolygott: - *Mi mindig ezen járunk, anya* - mondta.

- *Hát engem ugyan ki nem viszel erre az útra addig, amíg el nem oszlik a köd, és akkor rögtön el is indulok bazafelé!* - válaszoltam.

- *Pedig azt reméltem, hogy elviszel az autószerelőböz, hogy bazabozhassam a kocsimat. Épp most hívott a szerelő, rendbe bozták a motort* - felelte.

- *Milyen messze van?* - kérdeztem kétkedve.

- *Csak néhány saroknyira* - vágta rá boldogan.

Szóval beültettük a gyerekeket az én autómbe, becsatoltuk őket és elindultunk. - *Majd én vezetek* - ajánlotta fel Carolyn. - Én már hozzászoktam. Néhány perc múlva már ott is voltunk a világ peremén kanyargó úton felfelé a hegyen.

- *Hová megyünk?* - kiáltottam idegesen, amikor megláttam, hogy ismét a ködös úton vagyunk. Ez az út nem is a műhelyhez vezet!

- *Kerülő úton megyünk oda* - mosolygott. - Arra, amerre a nárciszok vannak.

- *Carolyn!* - mondtam szigorú hangon, próbálva átvenni a helyzet feletti uralmat.

- *Azonnal fordulj vissza!* Nincs a világon olyan dolog, amit annyira látni akarnék, hogy ahhoz ilyen időben ezen az úton kelljen végigmennem.

- *Jól van már anya* - mondta magabiztosan. - Tudom, hogy mit csinálók. Hidd el, soha nem bocsátanád meg magadnak, ha kihagynád ezt az élményt.

És az én édes, szerető lányom, aki soha életében nem okozott nekem fejfájást, azt csinált amit akart - és elrabol! Nem akartam elhinni. Ha akartam, ha nem, úton voltam a nevelés nárciszok felé - egy sűrű köd borította úton, a hideg párába burkoló-

zott hegycsúcsok között, a szürke csöndben, amiről az volt a véleményem, hogy életveszélyes.

Egész úton morogtam. Körülbelül húsz perc után lefordultunk egy kisebb kavicsos útra, ami egy tölgyesbe ágazott a hegy oldalán. A köd egy kicsit felemelkedett, de az ég még mindig szürke és felhős volt. Leparkoltunk egy kis parkolóban, ahol volt egy kókápolna. Messze tőlünk, a köd beterítette az egész völgyet, a síkságot egészen a sivatagig.

A kápolna túoldalán láttam egy tülevelekkel borított ösvényt, égis erő örökzöldekkel és egy alig észrevehető felirattal: Nárcisz kert. A gyerekek és én megfogtuk egymás kezét, és követtük Carolynt a lefelé kanyargó erdei ösvényen. Élő tölgyfák, hegyi babér, bokrok és cserjék tűzdelték a hegy hajtásait, de a szürke ködben ez sötétnek és egyhangúnak tűnt. Kirázott a hideg. Ekkor egy nagy kanyart vett az ösvény, felnéztem, és elállt a lélegzetem.

A legvarázslatosabb látvány tárult elém, váratlanul és a legnagyobb pompával. Úgy nézett ki, mintha valaki egy hatalmas dézsából aranyat öntött volna le a hegytetőről, le a dombokon át a völgybe és annak minden zegzugába. Még a köd ellenére is ragyogott a hegyoldal, ahogy befedte a nárcisztenger. A virágokat fenséges, örvénylő mintába ültették; hatalmas sötétnarancs, fehér, citromsárga, mályva, sáfrány és vajsárga szalagok és csokrok váltogatták egymást.

Mindegyik színvariáció (mint később megtudtam, összesen több mint harmincöt szín látható a hatalmas mezőn) egy külön csoportot képez, úgy, mintha saját színnyalatának önálló folyamaként hullámozna és örvénylene.

Ennek az elképesztő és káprázatos aranyezőnek a közepén lila vízesésként egy hatalmas jácint zuhatag árad lefelé a sziklakkal szegélyezett medrében, a ragyogó nárciszmezőbe kigyózáva. A kertben egy bájos kis gyalogút kanyarog, itt-ott egy-egy pihenővel és faragott fapadokkal, és hatalmas kaspókba ültetett korallszínű és kárminvörös tulipánokkal. Ha még ez nem lenne elég pazar látvány, a természet is hozzátette a maga kegyességét: a nárciszok fölött egy csapat hegyi kékmadár repdesett, ragyogó kék színüket villogtatva. Ezeknek az elbűvölő kis madárkáknak gyönyörű zaffirkék hátuk van, a begyük pedig bíborvörös. Ahogy a levegőben táncoltak, olyan látványt nyújtottak pompás színükkel, mintha drágakövek csillogtak volna a ragyogó nárciszmező felett. Lélegzetelállító volt.

Nem számított, hogy nem sütött a nap. A nárciszok ragyogása olyan volt, mint a legfényesebb napsütés. Bármilyen csodálatos szavakat is próbálnék használni, nem lehet leírni a virággal borított hegytető elképesztően gyönyörű látványát.

Öt hektárnyi virágmező! (Ezt is csak később tudtam meg, amikor néhány kérdésemre választ kaptam.)

- *De, ki csinálta mindezt?* - kérdeztem Carolynt, miközben nem győztem hálálkodni, hogy elvitt engem oda - még ha akaratom ellenére is. Ez egy életre szóló élmény volt.

- *Ki volt az?* - kérdeztem újra, miközben a csodálattól keresnem kellett a szavakat. - És hogy, és miért, és mikor?

- *Csak egy nő* - felelte Carolyn. - Itt él. Ez az otthona - mutatott közben egy jó állapotú, magas tetős házra, amely ennek a dicsfénynek a közepén kicsinek és szerénynek tűnt.

Odasétáltunk a házhoz, miközben a fejemben ezer kérdés kavargott. A belső udvaron láttunk egy táblát: "Válaszok azokra a kérdésekre, amelyeket tudom, hogy feltennél" címmel. Az első válasz egyszerű volt: "50.000 hagyma." A második válasz: "Egyenként, egyedül, két kézzel, két lábbal." A harmadik válasz: "1958-ban kezdődött."

Ez a pillanat fordulópontot hozott az életembe. Arra gondoltam, hogy ez az egyszerű asszony, akét életemben nem láttam, több mint harmincöt évvel ezelőtt elkezdte virághagymáinként felvinni egy szürke hegyoldalra a gyönyörű és örömteli álmát. Egyenként.

Másként nem is lehetett. Egyik virághagymát a másik után. Nincs rövidebb út - egyszerűen csak magának az ültetésnek a lassú folyamatát szeretni. Szeretni a munkát, ahogy kibontakozik.

Szeretni azt az eredményt, ami lassan növekedett, és ami egy évben csupán három hétig virágzott. És mégis, csak ültette az egyiket a másik után, évről évre. És megváltoztatta a világot.

Ez az ismeretlen asszony örökre megváltoztatta a világot, amiben élt. Kimondhatatlan pompát, szépséget és ihletet teremtett meg.

Az elv, amit az ő nárcisz kertje tanít, az egyik leghatalmasabb elv, amit létezik: "*Meg kell tanulnunk céljaink és álmaink felé haladni lépésről lépésre - gyakran csak egy parányi tyüklépés -, megtanulni szeretni azt, amit csinálunk; és megtanulni jól használni az időt.*"

Amikor az apró időszakokat kis napi erőfeszítésekkel szorozzuk meg, akkor mi is hatalmas dolgokat vagyunk képesek elérni. Megváltoztathatjuk a világot.

- *Carolyn* - mondtam akkor reggel ott a hegytetőn, miközben elhagytuk a nárciszok paradicsomát, de fejünk és szívünk mennyei fürdött a káprázatos látványban. - Olyan, mintha ez a különleges asszony kihímte volna a földet! Kidíszítette. Gondolj csak bele, több mint harmincöt éven keresztül egyenként ültette el a virághagymákat. És ezt nem lehetett másképp létrehozni. Minden egyes virágot el kellett ültetni. Nincs rövidebb út. Öt hektárnyi virágmező. Az a varázslatos jácintzuhatag. Mind egyenként.

Tele volt vele a fejem. Egészen magával ragadott a kert jelentősége. - Valahogy elszomorít - mondtam Carolyntnak. - Mi mindent elérhettem volna, ha harmincöt évvel ezelőtt kitértem magam elé egy célt, és csak 'egyik virághagymát a másik után' lassan dolgoztam volna rajta. Gondolj csak bele, hogy mit érhettem volna el!

Az én okos lányom sebességet váltott, és az ő maga direkt módján összefoglalta a nap üzenetét:

- *Kezdd el holnap!* - mondta ugyanazzal a magabiztos mosollyal ami egész nap az arcán ült. Micso-da egyszerű bölcsesség!

Nincs értelme a múlt elvesztetgetett óráin keseregni. Egy lecke tanulságát bánat helyett ünneppé csak úgy tehetünk, ha azt kérdezzük önmagunktól: "Ho-

V O L T E G Y S Z E R E G Y V Ö F É L

"Ősi népszokásink garmadával vannak,
De ha nem őrizzük, szanaszét szaladnak.
Elkallódnak sorban, elfelejtjük mindet,
Pedig unokának emléket ez hirdet.
Néhányat közülük most mi összeszedtünk,
Abból el nem vettünk, inkább bozzátettünk."

Már a születéskor szokások, hagyományok szövik át az emberi életet. A szülés körülményeihez, az újszülött nevének kiválasztásához, a keresztelőhöz kapcsolódó szokások sokat változtak az évtizedek, évszázadok során. De nem is ez most érkezésünk tárgya, hanem az ember életének a következő nagy állomása a házasságkötés, és az ezzel járó lakodalom.

A lakodalmi szokások némi eltéréssel szinte mindenütt egyformák, hangulatosak és főleg emlékeztetők maradnak. A legfontosabb és legszebb időszak az életnek, amikor két ifjú házasságot köt, ezért minden korban különös ünnepellyel, vidám lakomával szokták e nevezetes, az egész életre kiható alkalmat megülni. Számúzik a bűt, bajt, aggodalmat, s öröm, vidámság, reményesség tölti el minden résztvevő szívét. A lakodalom ünnep. Szertartás, jelkép és találkozás. Átmenet a régi életből egy újba.

Régen a **lakodalmak** több napos mulatságok voltak. A fiatalok leggyakrabban ősszel, vagy kora tavasszal házasodtak. A múlt század első felében volt szokás szerint, aki a kocsmai bálokon, még inkább a tanyákon oly kedvelt csutrikban, padkaporos bálokon, vagy a bucstibálokon szeretőre talált, akár három farsang között is válogathatott, hogy melyikben tartják meg a menyegzőt. (Nagyfarsang: vízkeresztől hamvazószerdáig; bárány- vagy zöldfarsang: húsvétól pünkösdig; kifsarsang: Szent Mihálytól Katalinig.) A mezőgazdasági munkák szünetében, az aratás, betakarítás elvégzése után már ráérték akár több napon keresztül is mulatni. Mára csak egy napos mulatságok vannak. A lakodalmakat régen házaknál, a nagyobb szobákban, vagy az egész lakást igénybe véve tartották meg. Később - a vendéglétszám emelkedésével - sátrat állítottak az udvarban, nemegyszer hatalmas mulatozással zárták a sikeres munkát. Manapság lakodalmak helyszínéül vendéglőket, csárdákat, közösségi házakat választanak, ahol az ételkészítéshez is rendelkezésre áll minden eszköz, legtöbbször esetben a "hivatásos" személyzet is.

Régi szokás vőfélyt hívni a lakodalomba, mert

Templomi esküvő után az új pár és Horváth József vőfély a vendégek gyűréjében.)

kell valaki, aki mindenben rajta tartja a szemét, aki mestere a szónak, és ismeri a szokásokat, a jó hangulat egyik elengedhetetlen felelőse.

Régebben a család barátja vagy rokona vállalta ezt a megtisztelő szerepet. Ma már hivatásos vőfélyt hívnak a lakodalmakba, akik felkészülve a "megmérettetésre", pontosan és szépen levezénylik a lakodalmat.

Ma már egyre több a modern vőfély, aki a násznép tájékoztatását, mozgatását és szórakoztatását helyezi előtérbe a sok vers és népszokás helyett. Sokan vőfély helyett ceremóniamestert fogadnak, aki öltönyben jelenik meg és nem mond verset.

A vőfély általában egy **hagyományörző személy**, akinek feladata hagyományainkat megőrizni, illetve a nagy napon vendégek maximális kiszolgálásáról - mint egy házigazda - gondoskodni. **Hiszen házigazda!** Az ő szava mindenben megegyező a házigazdák akaratával. Vőfély bárki lehet, aki elég elhivatottságot érez erre a nem kis feladatra. Vőfélykedni csak is szívből lehet.

Rengeteget változott világunk, a vőfély számos olyan feladatot ellátott régen, amely mára már elfeledett szokás. Ilyen a lánykérés. Amikor a legény el akarta jegyezni a lányt, akit szeretett, a régi világban vőfélyt kértek fel, hogy ezt tegye meg. Manapság szinte nullára redukálódott e lánykérések száma, hiszen ma már más a trendi.

Másik ilyen szokás volt régen a vendégek meghívása. Ezt a vőfély végezte, felöltözött ünnepi ruhájába, s elment hívogatóba.

Vőfélyi teendők sora mára jócskán módosult, az igények és elvárások is elég nagyot változtak, de vannak "állandó", hagyományos feladatok. Például kötelessége vezényelni, összehangolni a lakodalmon jelenlévő szolgáltatók munkáját, az apró felmerülő problémákat elsimítani, hogy gördülékenyen, probléma nélkül zajljódjék a lakodalmak éjszaka.

A vőfély a "menyasszonyos" háznál először kikéri a menyasszonyt a szülőktől a leendő férje számára. Ezután elbúcsúztatja a családtagoktól (apa, anya, testvér, nagyszülő, násznagy). Mindezt régi rigmusokkal.

A lakodalomban a különböző fogások előtt kis versikével szórakoztatja a már éhes násznépet. Ezenkívül tréfás játékokat csinálhat a vendégekkel és az ifjú párral. Általában éjfélkor a gyertyafénykeringő

és a menyasszonytánc következnek.

Sok olyan vőfély van, aki a menyecske után leköszön, és tovább nem vesz részt a mulatságban.

A **vőfély** elengedhetetlen **kellékei** a bokrétás kalap és a szalagokkal feldíszített vőfélybot.

A vőfélyrigmus a népi vers alkalmi válfaja, a lakodalom szertartásmestere által elszavalt, az ünnepsorozat fontosabb mozzanataihoz kapcsolódó kötött formájú alkalmi szöveg. A vőfély a középkori mulattatók, a 16.-18. századi énekes szolgák, szolgadiákok újkori népi megfelelője, aki azonban rendszerint nem alkotója, hanem csak előadója a vőfélyverseknek; a helyetthez illő módosításokat azonban ő végzi el.

A vőfélyversek szerzői korábban az iskolamesterek, diákok, utóbb falusi néptanítók, kántorok és népi verselők, vőfélykedő parasztok voltak. Szövegeik egy része nyomtatásban is megjelent; a nyomtatott vagy kéziratos másolatban terjedő vőfélykönyvek a lakodalom menetének megfelelő sorrendben közlik a vőfélyverseket s a vőfélyek egyéb kötelességeit. Írásbeliség híján mindezek szóhagyományban éltek és maradtak fenn; az ilyenek formailag a legciszoltabbak, tartalmilag a legnépiesebbek. A vőfélyversek évszázados hagyományokat tartanak fenn.

Zákányszéken egyetlen alkalommal megrendezett **vőfélyverseny** Makra János (a "Makra Jani" - ahogyan az egész falu ismerte és szólította) nevéhez fűződik. A színjátszás, a rendezés, a népitáncolás mellett volt még egy szenvedélye: a vőfélykedés. Hogyan kezdődött, hogyan lett vőfély? Erre nem tudjuk a választ, de azt tudjuk, hogy a 60-as évekhez közeledve nehezen tudta abbahagyni. Még az első, majd a második felkérésnek ellenállt, de harmadszorra már nem tudott nemet mondani. Feleségének halála volt a fordulópont, azután végleg abbahagyta a vőfélykedést.

De időben gondoskodott utánpótlásról ... **1969 farsangján** 9 kistvőfély - Csúcs Imre, Csúcs Tibor, Daka Imre, Farkas Vince, Horváth István, Lázár Dezső, Papp Antal, Papp István, Szűcs Imre - mutatta meg felkészültségét, rátermettségét, a "vőfélyverseny"-nek nevezett szórakoztató rendezvény keretében. Az volt a cél, hogy a fiatalok ismerjék, tanulják meg ezt a hagyományörző mesterséget.

A kistvőfélyek, Makra Jani bácsival. Az első sorban Csúcs Tibor, Szűcs Imre, Daka Imre, Csúcs Imre, Lázár Dezső. A második sorban Papp Antal, Papp István, Horváth István, Farkas Vince.

Csúcs Lajos volt vőfély bokrétás kalapja

Y V E R S E N Y Z Á K Á N Y S Z É K E N

Az volt a cél, hogy a fiatalok ismerjék, tanulják meg ezt a hagyományörző mesterséget. Legyenek a faluban olyan felkészült személyek, akik továbbviszik a "vőfélybotot", vállalják lakodalmak lebonyolítását.

Azért nevezték ezeket a legényeket "kisvőfély"-nek, mert egyikőjük sem érte el a nagykorúságot, szinte gyerekek voltak még. Makra Jani bácsi nagyon jól ismerte valamennyiőjük családját, esetleges kötődését a vőfélykedéshez, például Horváth István édesapja, Farkas Vince édesapja és nagybátyjai is voltak "lakodalmi szertartásmesterek", (Turcsi) Papp Antal édesapját közsismert hűsfőzőként tartja számon az emlékezet. A fiúk a hívó szónak engedelmességgel szorgalmasan készültek a nagy megmérettetésre, egy tél ráment a felkészülésre. Jani bácsi úgy rendezte meg a játékot, hogy felosztotta a versenyzők között a lakodalom egy-egy eseményéhez kapcsolódó verseket (pl. menyasszony kikérés, menyasszony búcsúztatója, ételek beköszöntése, stb.), a kisvőfélyek ezeket adták elő, nem volt ismétlés, versazonosság.

Igazából nem verseny volt ez, hanem játék, mintegy színdarabot, úgy játszották el a lakodalmat a szereplők. Volt menyasszony (Jáger Edit), vőlegény

Jelenet a lakodalomból

(Csúcs Lajos), örömszülők, násznapok, koszorúslány és -legény, zenészek, vendégek.

Már senki sem emlékszik arra, ki lett az első helyezett, de győztes volt szépszámmal: rögtön elsőként a fiatal fiúk, mert egy gyönyörű hagyomány ismerőivé, őrzőivé váltak, néhányan közülük hosszabb-rövidebb ideig gyakorolták is e szép "mesterséget". Azok is nagyon szívesen emlékeznek vissza a vőfélyversenyre, akik valamilyen szerepet töltek be a lakodalmak játékban. Valószínűleg a legnagyobb győztes az a sok-sok lelkes, érdeklődő néző volt, aki a falusi kultúrházban, valamint a tanyai iskolákban működő kulturális központokban végignézte a műsort, így például a Frankné-féle nőbizottsági házban, a Délibáb szakszövetkezet kultúrtermében, stb. A Zákányi iskolánál például a násznagy szerepét alakító Gedai Péter a menyecske-táncos a színpadról lepattanva a nézőket is táncba hívta, és fürgeteges hangulatban együtt ropta tovább néző és szereplő.

A vőfélykedő Makra János a verseny után egyengette a fiatalok útját, bátorította, biztatta őket. Többségük néhány próbálkozás után feladta, nem folytatta ezt a mesterséget. Kívételnek számít

közülük Farkas Vince, aki elmondása szerint 100 körüli lakodalom levezénylését vállalta. "Nem akartam én a vőfélykedést, Jani bácsi úgy csempészett bele. Egy lakodalomból Jani bácsinak el kellett mennie temetésre. Megkért, ragaszkodott hozzá, hogy míg távol lesz, én helyettesítem. Iránta érzett tiszteletből vállaltam végig csináltatta velem a lakodalmat, azután is, hogy visszatért. Tudta ő, hogy miért csinálta ezt. Később a Jani bácsi lányának - ha jól emlékszem, Incikének - én voltam a vőfélye a lakodalmában... Aztán bozta egyik a másikat. Nem tudom pontosan, lehettem ötvennél több, akár úgy száz körüli lakodalomban, Mórabalmon is, néhányszor Szegeden, de még a Tiszántúlon is. A legutolsó - már csak baráti alapon - a Csiszár Bandi fiának a lakodalma volt. Emlékezetem szerint a legnagyobb létszámú az (okos) Tanácskénál, a József Attila utcában, a Zoli lakodalma volt, ezerszáz vendéggel. A hatalmas sátor a fél utca hosszat elfoglalta. Itt megtörtént, hogy 100 vendéget köszöntöttem be egyszerre."

A beszélgetések alkalmával Farkas Vince és Csúcs Lajos is elmondta, igen érdekes feladatot jelentett

azokban a lakodalmakban vőfélykedni, ahol egyszerre volt a legényes és a lányos háznál is a mulatság. Farkas Vince szerint "azért volt ez a megoldás furcsa, mert egyik helyen menyasszony nélkül mulatoztak, pedig a lakodalom fénye az új pár, de annak éppen a másik helyen kellett lennie. Jól össze kellett hangolni az eseményeket. Mentek "kálátóba", vándorlásból áll a lakodalom... annak idején az volt a természetes. Édesapámtól hallottam, régebben több napig tartott a lakodalom, szombat déltől legalább vasárnap estig. Ittak egyet, elfáradtak, pibentek, aludtak egyet, majd folytatták a mulatozást. Felszántották az udvart, bevetették, emberek búzták a lovas ekét. Ebbe képest mi már lényegesen szerényebb mulatozásokban vettünk részt."

Papp Antal (Turcsi) legénykorában, négy-öt évig, évente 7-8 lakodalmat vállalt el. Nem érezte hálás feladatnak. Inkább édesapjával húst főzni jártak, igaz, az fárasztóbb munka volt, de nagyobb díjazás is járt érte. A vőfélykedéséről így vélekedett: "Jani bácsi minden feladatot megtanított velünk, azt mondta, ne hagyj abból, amit megtanultál. Nem minden gazda fogadta azt el, amit én mondtam. 300 Ft volt akkor a bér, ezért egy vasárnap reggeltől késő estig hívogatni kellett, aztán a lakodalom napján szombat déltől vasárnap éjjel egy óráig kellett "szolgálatban" lenni. Volt olyan eset is, amikor a gazda csak 200 Ft-ot fizetett ki. Úgy döntöttem, abba hagyom. Nagyon fiatalok

voltunk, túl korán - szinte gyerekként - csöppentünk bele ebbe a dologba. Nem mindenkor ismertek el bennünket, korunk miatt."

Milyen érdekes az élet? A vőfélykedést legtöbbször Csúcs Lajos vitte, aki a versenyen szereplőként - vőlegényként - vett részt. "Teljesen véletlenül lettem én vőfély" - kezdte az emlékezést. "Mórabalmról jöttek, hozzánk tértek be, egy szemüveges, Csúcs nevű vőfélyt kerestek. (Csúcs Imre komám is szemüveges volt, ő benne volt a versenyben.) Kérdezték, vállalom-e a vőfélységet? Persze. Voltam 16 éves. Akkor egyetlen verset sem tudtam. Volt a lakodalomig egy bő félév, ez idő alatt megtanultam. Elmentem a Jani bácsival egy-két lakodalmat megnézni, hogyan működik. Én, aki a versenyen nem voltam vőfély, én csináltam a leghosszabb ideig, 5-6 éve hagytam abba. A lakodalmak számát 1978-ig írtam, akkorra 150 körül volt.

A legelső lakodalom kapcsán, a legelső alkalommal, hívogatáskor a legelső verssel befaragtam, nem tudtam elmondani. Előadtam a megbívtást "prózában". A többi helyen már nem volt fenakadás. Volt egy másik kényelmetlen helyzet is: Rokolya Laci fiának a lakodalmában a menyasszony búcsúztatására szépen fel volt sorakozva a násznép. Már nagy csönd lett, nekem meg nem jutott eszembe, hogyan kezdődik a vers. Volt köhögés, prüszkölés, és mozgolódás. Láttam, a videós csak engem vett, szerettem volna a váláról lelékni a gépet. És egyszer csak beugrott a vers első sora, aztán a többi... Magam is úgy tartottam, a legjobban a menyasszony búcsúztatására kell odafigyelni. Erre a násznép odafigyel, azt komolyan, illő tisztelettel kell elmondani. És pont én kerültem abba a kínos helyzetbe! A vőfélynek fel kellett arra készülni, ha biba történik, ki tudja vágni magát.

A legtöbb vendég Halasiék lakodalmában volt, ezer személy körül. Ott szinte kezelhetetlen volt a beköszöntés, csoportosan kellett megoldani, hogy haladjon is. Aztán vacsoránál nem lehetett áttekinteni, hogyan áll a terítés, asztalfelelősöket kellett kijelölni, és jól megszervezni a kiszolgáló személyzet munkáját. Voltam 50-70 személyes lakodalomban is, az nagyon családias hangulatú. Ilyen volt Polyák Albert lakodalma itt a kultúrházban, betyár jó lakodalom volt, mindenki táncolt, még a falábú is."

A vőfélyverseny nagy sikerű, szép rendezvény volt, azóta sem ismételték meg. Vajon szükség lenne rá? Mióta Csúcs Lajos letette a bokrétás kalapot és a vőfélybotot, a községben nincs, aki felvegye. Igaz, a lakodalmak szép hagyománya is igencsak átalakulóban van, mint oly sok minden.

Köszönet illeti Csúcs Lajost, mert gyönyörűen összerendezve ránk hagyta a vőfélyversek gyűjteményét, és köszönet minden volt kisvőfélynek, akik őrzik e csodálatos hagyományt, Makra Jani bácsi szellemi hagyatékát és a vőfélykedés tárgyát emlékeik.

Tanács Klára

"Itt a forró leves, az étkek alapja...."

Leves nélkül sohasem kezdődött valamirevaló vacsora Magyarországon. Voltak felejthetetlen levesek, amelyeket tyúkból, sertésből és marhából főztek és a levesfőző asszonyt a messzi városból hozatták. *(Őszi utazások a vörös postakocsin Krúdy Gyula)*

Az emberi élet fordulót a magyar ember mindig összekapcsolta valamiféle vendéglátással, akár keresztelőről, akár halotti torról legyen szó. Ezek közül kiemelkedik a meghívott vendégek létszámát, az ételek mennyiségét, választékát tekintve a lakodalmom.

A házasságkötés időpontjánál figyelembe vették az egyházi évet és a gazdasági évet. Az 1885-1895 közötti házassági anyakönyvekből két fő periódus rajzolódik ki. Az egyik a farsangi időszak, ilyenkor kötötték a házasságok 43%-át. A másik az őszi hónapokra esett. A házasságok 8%-át kötötték szeptemberben és októberben, majd az őszi mezőgazdasági munkák végeztével ez az arány novemberre 25%-ra ugrott. Kötötték házasságot húsvét és pünkösd között is, de júliusban, augusztusban alig. Mivel a vigalom nagybőjtben és az adventi időszakban tiltott volt, csak kivételes esetben és a szentelt idő tilalma alóli felmentéssel kerülhetett sor esküvőre.

Ez azt jelentette, hogy bizonyos időszakokban egyszerre akár több lakodalmat is tartottak egy faluban. Egy ilyen esemény előkészületei rengeteg munkával jártak, amit kezdetben a szűkebb és tágabb család tagjai, szomszédok, ismerősök segítségével végeztek el.

Kezdetben közülük került ki az is, aki megfőzte az ételt, ami Zákányszéken kizárólag tyúklevest, sült tyúkcomb és pörkölt lehetett. A tyúkokat a vendégek hozták még pénteken a kopasztásra, de mivel mindenki más korú baromfit hozott, a levesfőzés elég nehéz volt.

Amelyik gazda ki akarta küszöbölni ezt a hibát, maga tartott tyúkot, gyöngyöst, és abból egyöntetű, ízletes levest lehetett főzni, a hús is egyszerre főtt meg. A levesfőzést rábízta egy távolabbi rokonra, vagy ismerősre, aki legjobb tudása szerint elvégezte a feladatot. Az ügyesebbeket aztán máshová is meghívták, így egy új szakma alakult ki, a lakodalmi levesfőző. Őket már idegen helyre is meghívták, nevüket egymásnak adták a gazdák, de ők sütötték a réteseket és a menyasszonyi tortát is.

Zákányszéken ilyen rétesűtő volt id. Márta Mihályné a 60-as évek végén, aki egyre több alkalommal főzte meg a levest is. Pár év múlva (1970 januárjában) már a menyé, ifjabb Márta Mihályné is csatlakozott hozzá, de a mama betegsége miatt egyre többször maradt egyedül a fiatalasszony a lakodalmi konyhában. Ott is maradt néhány munkahelyen eltöltött év kivételével 24 évig. Számukra mindig első volt a megrendelő, sokszor még a gyermekeit is kénytelen volt otthon hagyni a főzés miatt. "79-ben anyósom megbetegedett, este rendbe tettem a kislányomat, és elszaladtam, mondtam anyósomnak menjen, vigyázzon rá, én pedig elvégeztem a munkát a lakodalmomban."

Novemberben egy műtét miatt, újra nem tudott a néni dolgozni, ezért mivel szerdán is tartottak lakodalmakat, Rózsika néni két hét alatt 4 lakodalmat főzött végig teljesen egyedül. Tavasszal az új szezon még a mama vállalta, de egyre többször kellett neki segíteni betegsége miatt. 1980 őszén aztán teljesen befejezte és átadta a fakanalat menyének.

Az együtt töltött évek alatt idősebb Mártáné minden megosztott menyével, aki főleg a tőle tanultakra építve, saját tapasztalatait hozzátéve alakította ki a saját stílusát, ami csak rá volt jellemző. A zákányszékiek más faluban vacsorázva, már a tálra ránézve megállapították: "Ez nem a Mártáné levele!"

Természetesen az éppoly finom volt, de amit Rózsika főzött, az fényes volt, tiszta és forró, nem hasonlítható senkiéhez. (Fodorné).

Kezdetben csak levest főztek, abból kiszedték a

csirkék szárnyát, combját, megszórták vegetával, kis fokhagymás zsírban megkapatták, átpirították, úgy adták asztalra. A 80-as évek tájékán már kezdték sülteteket kérni a lakodalmakra, akkor már maradhatott a hús a levesben.

Több napig tartott az előkészület régebben is, de miután változtak az igények, már ebédet is kellett adni, vacsorára leves és sült. Ez azt jelentette, hogy már péntek délután el kellett menni a lakodalmi házhoz, előkészíteni a húsokat, ezt pedig a levesfőző nem bízta másra. Összedarabolták a húsokat, kiklopolták a rántott szeletnek valót, befűszerezték a csirkesülteteket. Így már szombat azonnal az ebéd főzéshez kezdhettek. "Szombatra már nem lehetett anyyi segítséget kapni, hogy ezek időben elkészüljenek. A rántott szelethez egyébként is kettővel több segítséget kértem."

Csirkecomb, fasírt, zöldséges krumpli, habos krumpli, a pörkölt mellé tésztát és krumplit is kértek éjfél után páros debreceni, mindig bővült a választék, s ezáltal a munka is.

Kezdetben 2-300 személyes lakodalmak voltak, de egyre nőtt a létszám egészen a 800 személyes eseményekig. Zákányszéken az összes nagy lakodalmom levesfőző asszonya Mártáné volt, de főzött Szőregen, Deszken, Domaszéken és még sok helyen. Üllésen Kálmán Józsefné, Mórahalmon

Nagy Ignácné volt a levesfőző, aki egy lakodalmom vendégként volt jelen, ahová a véletlenek játéka az utolsó pillanatban Mártánét kérték fel leves főzésre. Természetesen találkoztak és kisebb szakmai vitára is sor került, ennek ellenére meg lehetett vele elégedve, mert ezután több alkalommal hívták Mórahalomra is.

Nem egyedül főzött azonban, hiszen egy üst leves elég 200 embernek és olykor 3-4 üstben is gyöngyözött az arany színű étel. Ismerős, megbízható asszonyok segítettek neki, pl. Veszelka Nándorné, aki már id. Mártánéval is járt főzni, tehát már félszavakból is értették egymást, vagy Petákné Juliska, akivel kölcsönösen segítettek

egymást, amikor a saját gyermekeik lakodalmán kellett helyt állni. Később pedig, mikor már ezek az asszonyok nem vállalták a munkát, saját gyermekeiket, menyéje, veje kísérelték meg kivenni a kezéből a nehéz üstököt, vigyáznia arra, hogy ne dolgozzon erőn fölüli.

Munka pedig volt bőven, hisz a megbeszélte időket tartani kellett. Leginkább úgy lehetett pontos menürendet tartani, hogy 13 órakor kezdődött az ebéd, azzal eltelt egy-másfél óra, elmosogatni, rendbe tenni a konyhát, fél háromkor már muszáj volt nekikezdeni a vacsorának, hogy 8-9 órakor tálalni lehessen. Ha egy munkafolyamatot felcseréltek, eltévesztettek, már nem lehetett tálalni. Tudták, mennyi idő alatt forr fel az üstben lévő víz, a tészta, a krumpli. Könnyűbséget jelentett, ha a lakodalmom egyéb szolgáltatóit ismerték, esetleg többször dolgoztak már együtt, különösen a hús főző és a vőfély személye volt jelentős. "Meg szoktuk beszélni a levesfőzővel, hogy ő fél órával hamarabb tegye fel a levest. Az a jó, ha készen van a leves és mindjárt megy utána a pörkölt."

Mikor a leves megfőtt, akkor a színét egy fazékba leszedték. Kiszedték a répát, zöldséget, vörshagymát, a húst egy külön edénybe rakták, a levest egy tiszta üstbe szűrték le. Az üstököt elmosták, hogy ne legyen zavaros a leves, mikor visszateszik főni. A vizet eleve úgy mérték ki, hogy számoltak azzal, a leves alját a moslékba öntik. Tálaláskor a leveses tálakba először a húst tették, arra a tésztát. Általában csigatésztát főztek, amelyet már hónapokkal előbb elkészített a család vagy a szűkebb rokonság.

(folytatás a 7. oldalon)

Általában csigatésztát főztek, amelyet már hónapokkal előbb elkészített a család vagy a szűkebb rokonság. A húsrá rálócsolták a leves színét és mikor szólt a vőfély, hogy viszi be a levest, akkor merték rá a forró levet. Kezdetben volt olyan eset, hogy a vőfély kérte a levest, de nem számított rá, hogy aperitíffel is készült a gazda. Ez a novem-

beri hidegben azt jelentette, hogy a már kimert leves élvezhetetlen lesz, mire minden vendéget megkínálnak pálinkával. Ekkor vissza kellett menni az összes levest, melegen tartani és később újra kiszedni. Mint minden hiba, ez is csak egyszer fordult elő, legközelebb már figyeltek rá.

A gazdák is mindig új kihívások elé állították, mert

a különböző tájakról hozott érdekes ételeket kérték, neki alkalmazkodni kellett, mindig új és új receptekkel, ízekkel előállni, a gazda és a vendégek meglepedésére. Egyszer pulyka ragulevest kértek, amelyet még nem főzött, trükköket kellett alkalmazni, hogy a leves finom legyen. Alapos fejfájást okozott ugyan, de mégis sikerült eltalálni a vendégek "szája ízét", ami abból is látszott, hogy hiába főzött 550 személynek 3 üst levest, alig akart elég lenni. A tálaló személyzetnek már a tálalásból visszahozott levest forrosították meg. "Életemben ilyen finom levest még nem főztél. Ez valami különleges volt." - mondogatták, s ezután sokszor kérték a ragut is. A falubeli asszonyok próbálták ellesni a "Mártáné levesének" titkát, s mivel ez nem sikerült, sokan meg vannak győződve, hogy olyan fortélyokat alkalmazott, amiket senkinek nem árult el.

Végezetül Bálint Sándor nagyon igaz szavait idézem, melyek a csölyosi lakodalmi szokásokra éppúgy érvényesek, mint a Szeged környékire. "Az esküvő hagyományvilága, szimbólumrendszere tehát egyes külsőségeket (vőfélymondóka, lakodalmi virág, menyasszonytánc) nem számítva, módosabb tanyai népiünknel is már lényegében a múlté. Elvesztette kozmikus jelentőségét, mert a régi mágikus-szakrális világból már nem áll mögötte. A mulatság bangulata inkább egy névnap megbitt jókedvét idézte, semmint a régi

lakodalmak megilletődött, érzelmi szélsőségek között bullámozó, főséges és vaskos megnyilatkozásait.

Így az esküvő és lakodalom kultikus mozzanataitól megfosztva, polgári banketté üresedett, de kétségtelenül közvetlenebbé, melegebbé, maibbá is vált."

Bármilyen sikeres is volt Rózsika néni, a sok év alatt volt olyan, hogy 20 lakodalmat is végigfőzött egy szezonban. Nagyon fárasztó volt, emelgetni kellett a hatalmas üstöket, járkálni egész éjjel, jellemző betegségek egy idő után jelentkeztek. A fiatalok élete is másfelé fordult, már nem tudtak annyit segíteni, megbízható ember nélkül pedig lehetetlen vállalkozás egy ekkora munkát felelősen elvégezni. Emiatt aztán fájó szívvel döntött a befejezés mellett, még hívták ugyan sok helyre, hiszen korábban lakodalmi időpontot igazítottak hozzá, de ő ragaszkodott döntéséhez. Nem követte senki, s talán ezzel el is tűnt a szakma. Már nincs nagy szükség a levesfőzőre, mert a lakodalmak színhelye áttevődött az éttermekbe, ahol profi szakácsok főznek igen izletes levest, de az már nem "A Mártáné levese."

-PeFa-

Locsolkodás régen és most

A fiú gyerekeknek a legkedvesebb ünnep a Húsvét másnapja volt, régen és most is. Ekkor mehettek házakhoz, ismerősökhöz locsolkodni egy kis versmondással egybekötve, amit meg is honoráltak kevéske pénzzel és ajándékkal. Ebben a falusi, tanyasi világban nagyon elterjedt szokás ez. Régen (a 40-es, 50-es évekre gondolok) a gyerekeknek csak a délelőtti órákban lehetett locsolkodni. Így aztán az ügyesebbek jó korán elindultak, volt hogy ők ébresztették a ház lakóit. El is mennek a környéken majdnem minden házhoz, ha nem volt kislány a háznál, akkor is, siettek,

hogy minél többet keressenek. Volt, hogy a házi néni meg kellett kérdezni, hogy ki fia vagy? Olyan is volt, aki sajnálta tőlük az aprópénzt, bezárta előttük a kaput, ezt meg is jegyezték maguknak.

A felnőttek délután indultak neki, ők a közeli rokonokhoz, szomszédokhoz

mentek locsolkodni. Sokszor csoportosan mentek egy-egy házhoz, minden háznál etették, itatták őket. Estefelé már egymást támogatva, nótázva haladtak az út szélén, majd csak késő este vergődtek haza. A kereset - ha el nem vették az úton - egy-két alma, narancs, esetleg csokitójás vagy nyúl volt, ha még egészben maradt.

A kisebb gyerekek, akik még kezdő locsolkodók voltak, az első évben az apjukkal mentek. Az én fiam is így kezdte, de amikor az apja egy pohár bor mellett sokáig beszélgetett, kevés házhoz jutottak el. A következő évben azt mondta az apjának, én magam akarok locsolkodni, mert így többet keresek.

A legények csak a lányos házhoz mentek locsolkodni. Ha volt választottjuk, azt utoljára hagyták és onnan már nem kellett hazasietni. A legények is összefogtak, és többen is mentek a lányokhoz, a lányoknak résen kellett lenni, mert megessett, hogy a legények a kúthoz cipelték őket és ott egy vödör vízzel locsolkodtak, amibe nem volt köszönet. Természetesen bent az asztalon sem lehetett vizet vagy szódásüveget tartani, mert föltétlenül azzal akartak locsolkodni. Pedig a kölnis üveg is ott lapult a zsebben, végül azzal locsolkodtak, de azzal is vigyázni kellett, mert egy-két pimasz legény a lány szemét célozta meg.

Ma már kissé szerényebben locsolkodnak és az is mindegy, hogy a nap melyik órájában mennek locsolkodni. Nem is indulnak korán és csak az ismerősökhöz mennek. A locsoló vers és a kölnivíz azonban ma sem maradhat el.

A régen mondott versekből idéznék egyet-kettőt:

Én kis kertész legény vagyok,
rózsavízzel locsolkodok.
Mégkérem a házigazdát,
de még szebben a kislány anyját,
engedje meglocsolni a göndör hajú lányát.

Kerekerdőn jártam,
kék ibolyát láttam.
El akart hervadni,
meg szabad-e öntözni?

Ábrahámné Gizi néni

Egyetlen mosoly...

"Ha tudsz egy mosollyal más arcára mosolyt csinálni, akkor miért pártolod a mogorvaságot?"

(Tatiosz)

Egy bölcs mondás szerint „A mosoly olyan görbület, mely mindent egyenesbe hoz”.

Mégis, oly sok acrcól hiányzik! Vajon eredendően felejtette el odakanyarítani az emberi természet festőcsete? Vagy ott ívelt valamikor, csak az élet viharai elhalványították ezt a fajta pozitív görbületet? Találgatok. Nem ismerem minden embert, aki életem során az utamba kerül. Inkább csak figyelem őket, csendes szemlélőként. Az utcán szembejövő közömbös arcokat, a monoton kiszolgálókat, a fáradt ügyintézőket, az udvariatlan alkalmazottakat... és hiányolom a mosolyokat. Szerencsére találkozom kedves, elhivatott, szolgálatkész emberekkel is, de sajnos ők vannak kevesebben. **Hát ha igazán szépen akarod, akkorf ide pontosan ennyi karakterben írsz**

A hétköznapi tapasztalatai oly sokszor szegik kedvünket. Legtöbbször túllünk kívülről okok miatt kerülünk kellemetlen helyzetekbe. Mindez kivédhető lenne kevés odafigyeléssel, megértéssel, segítőkészséggel. Sorolhatnánk, hogy hol, mikor és ki viselkedett velünk úgy, hogy nekünk az rosszul esett. Nem nehéz felidézni, hiszen maradandó nyomokat hagy emlékeinkben. Megtörténik, hogy kérdésünkre elutasító, arrogáns válasz érkezik. Végérvényesen, a folytatást megsemmisítően hangzik az "ítélet": *Jöjjön vissza később! Nem tud olvasni? Oda van írva! Forduljon másbó! Honnan tudjam? Néncs! Elfogyott! Nem is volt! Nem is lesz...!* Mindez nyersen, udvariatlanul. Közben mi arra a válaszra vártunk volna, hogy "egy pillanat türelmét kérem, rögtön utánanézek..." Mindehhez társul képzeletünkben még egy kedves, biztató mosoly. Csupán ennyi kellene ahhoz, hogy ne a csalódottság és megalázottság érzése legyen úrrá rajtunk, miközben azon töprengünk, hogy miért ezt érdemeljük?

Gyakran elfeledjük, hogy felelősek vagyunk tetteinkért. Ahogyan viselkedünk, amit teszünk, ahogyan a környezetünkkel kommunikálunk. Mindez üzenet a külvilág felé. A szavak, a testtartás, az arcjárat, a gesztusok, mind-mind üzenetet hordoznak. Jelen van bennük egyéniségünk, önmagunkhoz és embertársainkhoz való viszonyulásunk, életfelfogásunk. A világ álta-

lunk is jobb lehet... és néha oly kevés kell hozzá! Elég egy jó szó, egy mosoly, mely által jókedvre derülünk és derítünk. Ha egy nehéz napon nem hagyjuk magunkon eluralkodni a rosszkedvet, hanem megpróbálunk mosolyt csinálni önmagunk és mások arcára, máris tettünk valamit azért, hogy jobb, mosolygósabb legyen a világunk.

Természetes, hogy vannak rossz napjaink, de ez még nem jogosít fel arra, hogy másokét is szürkére maszatoljuk. Fessük inkább a szívárvány ívét mosolyként az arcokra. Azáltal is színesedhet életünk, ha kedvesek és udvariasak vagyunk. Sajnálom, aki sívár életének hiányjeleit másokon boszszulja meg közönnyel, mogorvasággal. Pedig a "recept" egyszerű, és még pénzbe sem kerül. Bosszankodás helyett inkább mosolygok egyet saját gyarlóságomon, és máris tettem valamit azért, hogy jobb kedve derítsem önmagamot. És a derű az a fajta jótékony kor, mely szerencsére ragályos. Mosolyom által talán mások is jobban érzik magukat. Ez az a fajta csalás, mely teljesen legális - amikor mosolyt csalunk mások arcára.

Kívánok mindannyiunknak sok-sok mosolyt és világosságot, hiszen "A mosoly vidáman világító kisablak a közöny sötét éjszakájában." (Simon András)

- rikimi -

Régi pünkösdi szokások

Régen a Pünkösdi a kislányoknak volt a legkedvesebb ünnep. Pünkösdi napján délután ők is sok házat meglátogattak, és szép hosszú verset mondtak. Virágokból koszorút fontak a hajukra és rózsacsokrot fogtak a kezükbe. Általában párosan mentek pünkösdiolni. Ezek a kislányok 8-9 évesen kezdtek el pünkösdiolni, sajnos gyorsan kinőttek belőle. Attól függött, milyen korán lettek fejlettek, 12-13 évesen már nem illett pünkösdiolni. Ezek a kislányok, ha szépen el tudták mondani a verset, süteménnyel kínálták őket és pénzt adtak nekik. Ahol csak filléresket kaptak, oda másik évben már nem mentek el. Ez a szokás már kiment a divatból, kár, mert szépek voltak!

Pünkösdiölő vers (ének)

A Pünkösdi jeles napja,
Szentlélek Úristen küldötte,
Erősítse mi szívünket,
Szent Apostolokkal.

Melyet Krisztus ígért vala,
Akkor mén el mennyországba,
Mindenek láttára.

Tüzes nyelvek megszólása,
Úgy mint szelek megzúgása,
Leszállván az ő fűjükre,
Nagy hirtelenségbe.

Bor, búza és gyümölcs földetekre leszen,
Az Úr Messiásnak kibimbózott ága,
Király koronája, Királyné palcája,
Szálljon erre a házra az Isten áldása,
Mint régen szállott szent apostokra.

Mi-mi-mi mi van a ma, piros Pünkösdi napja,
Holnap lesz, holnap lesz a második napja.
András, Bokrétás felesége jó táncos,
Jól meghúzd, jól meghúzd a lovad kantárját,
Ne tipedje, ne tapodja a pünkösdi rózsát.

A pünkösdi rózsza kihajlott az útra,
Szedje föl a menyasszony, kösse koszorúba.
Hej cinkus-cinkus fehér tulipántos,
Hintsetek virágot a Jézus markába,
Mert mi is hintettünk szüleink markába.

Én gyöngö vesszőcske vagyok,
Mindenfelé hajlok,
Nem anyámtól születtem, rózsafán termettem,

Piros pünkösdi napján, hajnalban születtem.

Dicsértessék a Jézus Krisztus.

Volt, aki a következő verssorokat is elmondta:
Fölállott Szent János, meglátott egy várost,
Kívül csupa rózsza, belől kiskápolna,
Abba fekszik Jézus, gyászos koporsóba.

A vers mondása közben, az "András, bokrétás" és a "hej cinkus-cinkus" szavaknál a kislányok rózsacsokorral a kezükben szép nagy köröket íveltek a levegőben, kettőt vagy hármat.

Ábrahámné Gizi néni

A ZAKAHOM-É EGYESÜLET FOLYÓIRATA

Kiadja: ZakaHom-e Egyesület Zákányszék; Felelős szerkesztő: Paraginé Tóth Edina; Szerkesztők: Petákné Fazekas Aranka, Tanács Klára, Börcsök Zoltán; Nyomdai munkák: Typo-Alfa Nyomda Kft.; Szerkesztőség címe: Községi Könyvtár, Zákányszék, Lengyel tér 1.

Telefon.: 62/290-403, e-mail: zakahome@zakanysek.hu